

Утвърдил:
(доц. д-р Бони Петрунова – Директор)

О Т Ч Е Т

за дейността
на Национален исторически музей и изнесените му териториални
структури през 2022 г.

I. АДМИНИСТРАТИВНО-СТОПАНСКА ДЕЙНОСТ, РЪКОВОДСТВО И КОНТРОЛ НА ДЕЙНОСТИТЕ.

Основна цел: ефективно планиране, управление и контрол на всички дейности по опазване и социализация на културните ценности, материалните активи и работата с персонала. Ръководство и постоянен контрол по изпълнение на дейностите на музея чрез организация на текущи срещи с началниците на отделите и тематични срещи във връзка с изпълнението на конкретни задачи.

А. През 2022 г. бяха детайлно разписани мерки за организация на работа в условията на противоепидемична обстановка от корона вирус COVID 19 за всеки един от обектите си. Създаде организация и осъществи ежедневен контрол за изпълнение на мерките.

Заповеди 2022 г. – КОВИД – 19 мерки:

1. РД-24-20/10.03.22 - Заповед за отмяна на зеления сертификат за посетителите на НИМ, Боянска църква, Земенски манастир и Параход Радецки при посещение в сградите;
2. РД-24-25/01.04.22 - Заповед за отменяне на противоепидемичните мерки в НИМ и изнесените териториалните структури от 01.04.2022 г.;
3. РД-24-76/02.08.22 - Заповед за въвеждане на временни противоепидемични мерки срещу Ковид 19 в НИМ и изнесена териториална структура на НИМ „Боянска църква“, съгласно Заповед № РД-01-241/ 02.08.2022 г. на директора на Столична регионална здравна инспекция, считано от 04.08.2022 г. за тридесет дни;

4. РД-24-79/04.08.22 - Заповед за въвеждане на временни противоепидемични мерки в НИМ и изнесена териториална структура на НИМ „Боянска църква“, съгласно Заповед № РД-01-248/03.08.2022 г. на директора на Столична регионална здравна инспекция, считано от 04.08.2022 г. за 15 дни;
5. РД-24-105/05.10.22 - Заповед за въвеждане на временни противоепидемични мерки срещу Ковид 19, съгласно Заповед № РД-01-490/ 05.10.2022 г. на територията на НИМ и изнесени териториални структури „Боянска църква“, „Земенски манастир“ и „Параход „Радецки““ за спазване на физическа дистанция, когато посетителите не са от едно домакинство;
6. РД-24-110/ 19.10.22 – Заповед за удължаване срока на противоепидемичните мерки, съгласно Заповед № РД-01-517/ 19.10.2022 г. на Министъра на здравеопазването;
7. РД-24-116/26.10.22 - Заповед за удължаване срока на противоепидемичните мерки, съгласно Заповед № РД-01-534/26.10.22 г. на Министъра на здравеопазването.

Б. ПРОВЕРКА ОТ КОНТРОЛНИ ОРГАНИ:

През 2022г. са осъществени следните проверки:

1. РД-43-224/28.09.22 – Проверка РЗИ – София за тютюнопушене на нерегламентирани места и спазване на Ковид – 19 мерки – констатация: без предписания.
2. РД-43-244/27.10.22 – Проверка СД ПБЗН Пожарна безопасност – констатация: Получени разпореждания по 6 точки, 4 бр. точки са изпълнени.
3. РД-43-160/24.06.22 – Ежегодна проверка на ДА „Архиви“ – Констатация: актуализация на Номенклатурата на НИМ; да се издават протоколи от ежегодна проверка на наличността и да се изпращат в ЦДА – Препоръките са изпълнени.

В. ПРИЛАГАНЕ НА ЗАКОНА ЗА ОБЩЕСТВЕНИТЕ ПОРЪЧКИ

През 2022 г. за осигуряване на дейността на НИМ са проведени и предоговорени следните процедури по Закона за обществените поръчки:

1. „Изграждане на външно ел. хранване СрН – 10kV между подстанция „Бояна“ и ТПЗ в комплекс „Бояна“, УПИ II, кв. 269А по плана на гр. Со-

фия, СО р-н „Витоша“, кв. Бояна, ул. „Витошко лале“ № 16 за нуждите на Националния исторически музей“.

На 06.12.2022 г., след сключването на договора за изпълнение е подадено обявление в ЦАИС ЕОП за сключения договор, съгласно изискванията на закона.

II. ОТДЕЛ „ЕКСПОЗИЦИОННА И МЕЖДУНАРОДНА ДЕЙНОСТ“

През 2022 г. една от основните цели на отдел „Експозиционна и международна дейност“ на Националния исторически музей беше свързана със справянето от последиците от пандемията и затварянето на музея. Работата на отдела беше ориентирана към предизвикателството да върне интереса на публиката предоставяйки нови изложби и богата културна програма. През годината в допълнение към обновяването на постоянната експозиция се представиха открояващи нови изложби в близко сътрудничество с други музейни институции.

ОБНОВЛЕНИЕ И ПРЕУСТРОЙСТВО НА ЕКСПОЗИЦИОННИТЕ ЗАЛИ НА НИМ

1. Работата по постоянната експозиция бе свързана със създаването на едно ново експозиционно пространство: „Късна античност“, в което са представени паметници от днешните български земи свързани със значителните политически, икономически и религиозни промени, настъпили в периода от края на III век до началото на VII век., част от постоянната експозиция на музея. За целта бе разработена нова експозиционна концепция въз основата на която се ремонтира и актуализира част от изложбеното пространство в Централното фойе на втория етаж на музея.

2. Към зала № 2 на постоянната експозиция бе обособен интерактивен кът, в който с 3D техника може да се „посети“ виртуално Храмът на Фортуна от римския град Улпия Ескус.

3. В подготовка е подобно интерактивна представяне на „Тронната зала в двореца на Търнов град“, от XIV век.

ЕКСПОЗИЦИОННА ДЕЙНОСТ

Основна цел: Социализация на ДКЦ и представянето им на публиката чрез музейни изложби.

A. МЕЖДУНАРОДНИ ИЗЛОЖБИ:

Във връзка със сключен договор между Националния исторически музей и „Фийлд“ музея в гр. Чикаго, САЩ, НИМ зае водещо участие в престижната международна изложба: „Първите владетели на Европа“, организирана от „Фийлд музея“ с участието на единадесет други европейски държави. В края на септември 2022 г. изложбата беше открита в първия от предвидените три гостуващи институции, а именно в „Института за изследване на древния свят“ в гр. Ню Йорк, САЩ. Събитието беше широко отразено, както в родните медии, така и в тези отвъд океана.

През тази година се установиха връзки с Британския музей в гр. Лондон по повод организираната от престижната британска институция изложба със заглавие: „Luxury and power: Persia to Greece“, като богатото българско културно наследство ще бъде представено, чрез Панагюрското златно съкровище.

Б. ИЗЛОЖБИ НА НИМ В СТРАНАТА:

Месец април 2022 г. Националния исторически музей гостува с ценни артефакти в организираната от Националният археологически институт с музей при Българската академия на науките (НАИМ при БАН) изложба "Доспехите на тракийските войни". Изложбата е част от научен проект на НАИМ при БАН и Софийския университет "Св. Климент Охридски" и е с участието на 21 музея от България и 2 музея от Румъния.

Пътуващата изложба "Народно везбено изкуство" бе представена в три институции в страната, като през месец януари гостува на галерия „Средец“, през месец юли в Художествена галерия в гр. Елена, а през октомври 2022 г. в историческия музей на гр. Каварна. Изложбата представя преоформен текстил от началото на ХХ в., при чието създаване са използвани везбени елементи от традиционно облекло от ХІХ в. Изработени като покривки, възглавници, чантички и друг тип текстил за декорация на дома, експонатите съчетават с особена художественост богатата везбена орнаментика на шевици от различни етнографски региони – Софийско, Самоковско, Дупнишко.

През месец март 2022 г. в историческия музей гр. Правец беше представена изложба „Образци на Чипровската златарска школа от ХVІ – ХVІІ в.“

През месец август 2022 г. в Каменната зала на Архитектурно-парков комплекс „Двореца“, гр. Балчик бе открита изложба на Национален исторически музей „Предмети на разкош. Чипровска златарска школа“.

Месец октомври 2022 г. съвместно с Национален археологически институт с музей – БАН в историческия музей в гр. Правец бе представена изложба: „Съкровището от Над Сент Миклош – златото на предците, шедьовър на ранносредновековното изкуство в Европа“.

В. ГОСТУВАЩИ ИЗЛОЖБИ В НИМ:

Благодарение на сътрудничеството с Националния археологически институт с музей към БАН, през месец април 2022 г. временно бе изложено Вълчитрънското златно съкровище в обособеното ново експозиционно пространство, представящо тракийската култура през Къснобронзовата и Ранножелязната епохи.

През месец май 2022 г. бе открита гостуващата изложба „La Belle Rose. Мистичната сила на малкото цвете“. Тя е резултат от сътрудничеството между НИМ и Исторически музей „Искра“ в гр. Казанлък. Изложбата е посветена на розопроизводството в България и проследява пътя на българското розово масло от първите му капки, до превземането на световните пазари през XIX в. Изложбата бе отличена с награда на „Панаира на музейните изложби“ за мобилна изложба, в категорията Съвместни изложби.

Г. ИЗЛОЖБИ НА НИМ В НИМ:

Февруари 2022 г. в залите на НИМ бе представен уникален тракийски нагръдник от „Цвяткова могила“, община Казанлък., датиращ от IV в. пр. н. е., изработен от масивно желязо и сребро, покрит с богато орнаментирана позлата, става част от постоянната експозиция на Националния исторически музей. Реставрацията на нагръдника е извършена по проект от 2021 г.: “Реставрация, консервация и експониране на антични артефакти от фонда на НИМ“, реализиран с финансовата помощ на Министерство на културата.

През октомври 2022 г., в Централно фоайе на музея беше открита изложбата „Разказ за войната“ по повод 110-та годишнина от Балканската война, започнала на 5 октомври 1912 г. Основен акцент в изложбата са поредицата от картички, представящи в хронологичен ред историята от месеците на войната. От мобилизацията през септември 1912 г., победите при Лозенград и Люлебургас-Бунархисар, тежките боеве при Чаталджа и трудното ежедневие на българският войник, до обсадата и превземането на считаната за непревземаема Одринска крепост, пощенските картички показват ярка и достоверна картина на военните действия.

През ноември 2022 г., в зала 4 на музея беше открита изложбата „Духът на Паисиевата история“, посветена на 300 години от рождението Паисий Хилендарски и 260 години от създаването на „История славянобългарска“, с финансовата подкрепа на Министерство на културата.

През месец декември 2022 г. в Залата за временни експозиции на Националният исторически музей бе открита изложба „Древни находки. Нови открития. Археологически сезон 2022“. За поредна година музея има удоволствието да представи на широката общественост последните археологически открития и работата на отдел „Археология“ към музея.

Д. УЧАСТИЕ В ПРОЕКТИ:

През 2022 г. бе успешно реализиран проект с ръководител Виолина Кирякова: „Проучвания на Цитаделата на крепостта Кокалянски Урвич - 2022“ финансиран от Програма „Култура“ на Столична община. По проекта се проведе археологически проучвания на крепостта Кокалянски Урвич. Основната цел на проучванията бе да се разкрият останките от единственото достъпно средновековно укрепление на територията на София.

През годината бяха изпълнени и заложените дейности по проект ИНФРАМАТ, част от Националната пътна карта на България за научна инфраструктура, подкрепена финансово от Министерство на образованието и науката.

В края на годината като партньорска организация спечели проект към EUROPEAN RESEARCH EXECUTIVE AGENCY (REA) (ЕВРОПЕЙСКА ИЗПЪЛНИТЕЛНА АГЕНЦИЯ ЗА ИЗСЛЕДВАНИЯ) по програма „Хоризонт 2022“. Проектът В-SHAPES има за цел да идентифицира, разбере и преосмисли ключовата роля на границите като централен фактор при формирането и промяната на възприятията на хората за европейските общества и политика през 21 век.

III. НАУЧНО-ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ

А. ПРОВЕДЕНИ ТЕРЕННИ ПРОУЧВАНИЯ:

Археологически проучвания: Проведени са 16 археологически експедиции с научни ръководители, зам.-научни ръководители и членове на екипа от отделите и ръководството на музея:

1. Вътрешния град на средновековната столица Калиакра ръководител доц. д-р *Б. Петрунова* и зам. ръководители – Ел. Ендарова (НИМ) и Ф. Петрунов (НАИМ–БАН).

2. Средновековен манастир „св. Йоан Продром“ на п-ов Св. Яни, гр. Ахтопол, ръководител доц. д-р Б. Петрунова.

3. Селищна могила в м. Скритата могила, с. Порой, общ. Поморие, ръководител д-р М. Попова.

4. Ранновизантийски град Хрисосотира, гр. Черноморец, ръководител проф. д-р И. Христов.

5. Теренни издирвания на арх. обекти в землището на гр. Созопол, ръководител проф. д-р И. Христов.

6. Подводни издирвания в акваторията на кв. Крайморие на гр. Бургас, ръководител проф. д-р И. Христов.

7. Подводни издирвания в акваторията на нос Христос до гр. Созопол, ръководител проф. д-р И. Христов.

8. Селище от РБЕ край с. Богдан, община Карлово, ръководител М. Христов.

9. Антична крепост в землището на село Равадиново, община Созопол, ръководител П. Девлова.

10. Укрепен обект в м. Св. Архангел, землище на с. Дъбница, общ. Гърмен, обл. Благоевград“, ръководител И. Киров.

11. Кокалянски Урвич, с. Кокаляне, ръководител В. Кирякова;

12. Средновековен град–крепост Лютица, град Ивайловград, зам. ръководител В. Кирякова.

13. Крепост в м. „Балък дере“ общ. Ивайловград, ръководител И. Кънев.

14. Обект („Вътрешен град на Плиска. Сектор „Дървена сграда – Тайни ходници“), съръководител гл. ас. д-р М. Инкова.

15. Късноантична и средновековна крепост „Калята“, гр. Якоруда“, ръководител гл. ас. д-р М. Инкова;

16. Късноантична и средновековна крепост Букелон, с. Маточина, Свиленградско, ръководител гл. ас. д-р М. Инкова;

Б. ИЗДАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ, ПУБЛИКАЦИИ И УЧАСТИЕ В КОНФЕРЕНЦИИ.

1. Отпечатан е т. XXXIV от Известия на НИМ. Събрани материали за том XXXV, както и подготвен превод и предпечат.

2. Дванадесет броя от отчетите са публикувани в поредицата „Археологически открития и разкопки“.

3. Участие на научни сътрудници от НИМ в 7 научни форуми в страната с предадени научни съобщения за печат.

4. Излезли от печат 2 монографии на сътрудници на НИМ.

5. Научни и научно-популярни публикации на сътрудници на музея в бъл-

гарски и чуждестранни издания – над 20 бр.

6. От 6 до 9 септември 2022 -провеждане на Научна Конференция: Management of Archaeological Heritage, организирана в базата на Thrace Research Center Meetings, с. Ахметче, Къркларели, Република Турция от Trakya Archaeological Research Project и Национален Исторически музей и НАИМ-БАН, както и с участието на специалисти от: Trakya Archaeological Research Project; Istanbul Archaeology Museum; Istanbul Technical University, Department of Conservation; Mimar Sinan Fine Arts University, Department of Conservation; Kırklareli University, Department of Architecture; Bursa Uludağ University Archaeology Department; Anadolu University, Archaeology Department, Director of Çatalhöyük Excavation; Trakya University Archaeology Department.

В. АКАДЕМИЧНО РАЗВИТИЕ:

Към музея е създадена научна група от специалисти с научни степени или заемащи академична длъжност. Членовете на научната група, съобразно своята експертиза, извършват научна обработка на музейния фонд, участват с доклади в научни форуми, подготвят и публикуват научни трудове, проучват добрите практики в областта на музейното дело, занимават се с експозиционна, събирателска и научнопопуляризаторска дейност. Сред членовете на научната група на Националния исторически музей има специалисти в различни области на историческото знание и свързаните приложни науки - антична и средновековна археология, тракология, средновековна българска история, история на България под османска власт, Българско възрождение, нова и съвременна история, нумизматика, палеография, хералдика, сфрагистика, фалеристика и др.

Научната група на НИМ се състои от 17 експерти:

Един професор, трима доценти, един главен асистент, един доктор на науките и дванадесет доктора. В НИМ работят 9 докторанти.

Работа в редакционни колегии:

Петима от членовете на НГ са работили през годината и като членове на няколко редакционни колегии на научни и научно-популярни издания („Известия на Националния исторически музей”, „Приноси към българската археология” Известия на музея Бургас, и сп. „Будител”), като са давали редовно писмени становища по предложените за публикуване в тях студии и статии.

Г. ПРЕПОДАВАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ:

1. Проведени от Директора на НИМ доц. д-р Боти Петрунова курс лекции в:

Курс лекции в Шуменски университет : „Археология на българските земи през 15 – 17 век“ – 30 часа, пролетен семестър 2021/2022, бакалаври

Курс лекции в Пловдивски университет : „Археология на българските земи през 15 – 17 век“ – 30 часа, пролетен семестър 2021/2022, бакалаври

Курс лекции в Пловдивски университет : „Археология на българските земи през 15 – 17 век“ – 30 часа, есенен семестър 2022/2023, бакалаври

Курс лекции в Пловдивски университет : „Опазване на културното наследство“ – 30 часа, пролетен семестър 2022/2023, магистри

2. Доц. д-р Илиян Боянов. Подготовка и провеждане на 8 курса към департамент Археология на НБУ (Изнасяне на лекции 210 часа; Водене на упражнения 240 часа).

3. гл. ас. д-р Петранка Неделчева. Подготовка и провеждане на лекции в НБУ (241 часа). Водене на упражнения в НБУ (часове 102).

Д. РЪКОВОДСТВО НА ДИПЛОМАНТИ И ДОКТОРАНТИ:

Доц. д-р Бони Петрунова - Научен ръководител на дисертацията на Мина Рашид Мегала на тема: „Ранно християнски манащески общности в Източните Балкани и Египет. Изследване на аналогични и синхронни явления“ – НБУ

Доц. д-р Бони Петрунова - научен ръководител на дисертацията на Елена Ендарова на тема: «Политически и икономически контакти на Добруджанското деспотство от втората половина на XIV век, по археологически данни“ към НБУ.

Гл. ас. д-р Петранка Неделчева -научен ръководител на 1 бакалавърска и 2 магистърски тези. Три рецензии на студентски тези към НБУ, една магистърска рецензия към Софийския университет. Участие в четири комисии по присъждане на магистърски и бакалавърски степени към НБУ.

Доц. д-р Илиян Боянов- научен ръководител на един редовен докторант към департамент Археология на НБУ.

IV. ОТДЕЛ „ФОНДОВЕ“.

ФОНДОВА ДЕЙНОСТ:

А. ЕКСПЕРТНО-ОЦЕНИТЕЛНИ КОМИСИИ НА НИМ:

През отчетния период Експертно-оценителните комисии за идентификация на движими културни ценности по Наредба № Н-6/11.12.2009 г. (изм. и доп. 09.10.2020 г.) за формиране и управление на музейните фондове и Наредба № Н-2/12.01.2012 г. за определяне размера на възнаграждението на докладвани за откупка ДКЦ за „История на българските земи в древността (Праистория – Късна античност)“, „История на България през Средните векове (VII – XVII

век)“ „История на България през Възраждането (XVIII – XIX век)“ и „Нова и най-нова история (XIX – XX век)“.

Проведени са 9 (девет) заседания за дарения и откупки, на които са приети общо 1 337 (хиляда триста тридесет и седем)) броя ДКЦ.

Секретарите на двете Експертно-оценителните комисии за идентификация на движими културни ценности организираха заседанията на комисиите, събираха и попълваха с необходимите данни експертните заключения на докладващите и изготвиха протоколите за Дарения и Откупка от заседанията.

За докладваните на комисията културни ценности са направени регистрацията в Главна инвентарна книга и са изготвени 26 (двадесет и шест) броя протоколи за предаване - приемане на движими културни ценности, с които са предадени общо 1508 броя ДКЦ на колеги, отговорници по съответните сбирки.

Б. ФОНДОВА ДЕЙНОСТ ПО ЕКСПОЗИЦИЯ И ХРАНИЛИЩА

1. Отчитане движението на експонати по Зали в съответствие с Вътрешните правила на НИМ.
2. Участие в съвместна работа с колеги по нова експозиция „Късна античност“ - между зала 2 и зала 3 и съставяне на топографски опис на ДКЦ-тата.
3. Обслужване – достъп до хранилища след Заявка от уредници-специалисти.
4. Фондова работа по осигуряване на достъп за преглед и заснемане на църковни щампи, собственост на НАИМ на БАН след получено разрешение.
5. Фондова работа по осигуряване достъп до художествени произведения иззети от КТБ и предадени на отговорно пазене в НИМ с цел изготвяне на документация и оценка на 288 бр. творби.
6. Електронно въвеждане на Главна инвентарна книга, Книга за временни постъпления и други документи, свързани с фондовата дейност на музея.
7. Подредба, почистване и изработване на актуални описи на ДКЦ, съхранявани във фондохранилищата на отдел „Фондове“.
8. Техническо обслужване на фондохранилищата – дератизация и дезинфекция, проверки на ППО , СОТ и електрическата системи.

9. Организация и прибиране в НИМ, съвместно с Техническият отдел и ЦЛКР на материали от фонда на бившия Национален музей на политическите партии и движения (НМППД), намиращи се в база Симеоново.

10. Изготвяне на договори за заем за послужване и допълнителни споразумения за ДКЦ собственост на НИМ в постоянна експозиция на други музеи и Договори за заем за послужване и допълнителни споразумения за ДКЦ собственост на други музеи, изложени в постоянната експозиция на НИМ:

- Българско национално радио
- ОКИ „Музеен център“ гр. Созопол
- РИМ Видин
- ОИМ Ивайловград
- ИМ Каварна
- РИМ Монтана
- АМ Сандански
- Община Костенец
- РИМ Варна
- РИМ Бургас
- РИМ Търговище

ИНВЕНТАРИЗАЦИИ:

Уредниците от отдела взеха участие в комисии по инвентаризации и приемане-предаване на сбирки от фонда на НИМ, както справки в Научен архив, уточняване на инвентарни номера и изготвяне на протоколи, както следва:

ПРИКЛЮЧИЛИ ИНВЕНТАРИЗАЦИИ:-

1. Пълна Инвентаризация на сбирка III “Старожелязна/Ранножелязна епоха“
2. Пълна Инвентаризация на сбирка XV “Оръжие” от фонда на НИМ
3. Пълна Инвентаризация на сбирка “Оръжие” от фонда на закрития Национален музей на политическите партии и движения (НМППД)
4. Пълна инвентаризация на сбирка „Подаръци“ от фонда на закрития Национален музей на политическите партии и движения (НМППД)
5. Пълна инвентаризация на Дневници фонда на закрития Национален музей на политическите партии и движения (НМППД) –
6. Инвентаризация на касети с отговорник отдел „Фондове“
7. Пълна Инвентаризация на сбирка XXXV „Изобразително изкуство“ от фонда на НИМ
8. Задължителна годишна инвентаризация по репрезентативния метод

9. Задължителна годишна инвентаризация на движими културни ценности от благородни метали и скъпоценни камъни от фонда на НИМ

10.3.2. ПРОДЪЛЖАВАТ КОМИСИИТЕ ПО ИНВЕНТАРИЗАЦИИ:

- Пълна инвентаризация и предаване-приемане на временните постъпления (КВП) в НИМ

ЕКСПОЗИЦИОННА ДЕЙНОСТ

1. Уредниците от отдела взеха участие в работните групи за предаване на движими културни ценности от фонда на музея, включени в изложби в страната и чужбина, съгласно изискванията на ЗКН и поднормативната му база.

ДЕЙНОСТИ ВЪВ ВРЪЗКА С НАРЕДБА № Н-3 ОТ 3.12.2009 Г. ЗА РЕДА ЗА ИЗВЪРШВАНЕ НА ИДЕНТИФИКАЦИЯ И ЗА ВОДЕНЕ НА РЕГИСТЪРА НА ДКЦ:

1. Дейности във връзка с Наредба № 1/16.02.21 г., чл.31, за регистрация и идентификация на културни ценности за отчетния период.

1. Проведени са 22 броя заседания на комисии за регистрация и идентификация на различни видове вещи.

2. Издадени са общо 515 броя експертни заключения по 22 броя заявления за регистрация и идентификация на културни ценности.

2. Няма заявени нови колекции за регистрация и идентификация от частни и юридически лица по чл. 97, ал. 3 на ЗКН.

3. Отговори на писма от Министерство на културата във връзка с Наредба 1 за идентификация и регистрация на културни ценности (брой на заявени искания за идентификация, начини на заплащане, изработване на тарифа за трудоемкостта на изготвяне на експертното заключение и др.)

4. Отговори на писма от МВР, ГДБОП-МВР, Прокуратура и регионални звена на БОП-МВР във връзка с подадени заявления за идентификация на културни ценности, или неподадени такива.

6. Обезпечаване на неприкосновеност на вещественни доказателства от колекция Васил Божков свързани с ремонтни дейности в музея.

7. С протокол на НАП Бони Балтийска е определена като пазител на 16 бр. вещественни доказателства от колекция Васил Божков, като обезпечение за дължими суми.

БИБЛИОТЕКА НА НИМ:

1. През 2022 г. в библиотеката на НИМ са постъпили общо 121 тома литература. От тях новозакупени книги са 36, по книгообмен са постъпили 73 тома, а като дарение –7 тома. Шест тома периодични издания са приети по абонамент.

2. Новите издания са обработени библиотечно – заведени са в Книга за движение на библиотечния фонд; инвентирани са и са класирани по ББК; сигнирани са и са подготвени съответните каталожни фишове за тях.
3. През 2022 г. към библиотеката са регистрирани 77 читатели.
4. За осигуряване на научния обмен и за устойчив поток от дарения са поддържани делови контакти с други научни библиотеки – Централната библиотека на БАН и институтските библиотеки по профила на музея, ДА „Архиви“, Университетска библиотека и специализираните факултетни библиотеки в СУ „Климент Охридски“, библиотеките на ВТУ „Кирил и Методий“ и НБУ, музейните библиотеки в София и страната.

ДЕЙНОСТ ВЪВ ВРЪЗКА ПРИЕТИ ВЕЩЕСТВЕНИ ДОКАЗАТЕЛСТВА В НИМ

1. На основание Постановления, Определения и писма от прокуратура и съдебни институции, подготвени за връщане веществени доказателства – 4 404 (четири хиляди четиристотин и четири) бр.
2. Приети в НИМ веществени доказателства и изготвени документи за тяхното приемане - 29 000 (двадесет и девет хиляди) бр.
3. През цялата година – текущи справки и отговори на писма за Министерство на културата, Министерство на вътрешните работи, музеи от страната и други институции.
4. Справки за постъпили Заявления за достъп до обществена информация по реда на чл. 24, ал.1 от ЗДОИ от частни лица и институции.

V. ОТДЕЛ „НОВА И НАЙ-НОВА ИСТОРИЯ НА БЪЛГАРИЯ“

НАУЧНО-ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА И ПОПУЛЯРИЗАТОРСКА ДЕЙНОСТ

1. Работа върху монографично изследване на тема „България и Югославия 1938 – 1941 г.“
2. Отпечатани 2 броя статии в юбилейния сборник на сп. „Известия на НИМ“, посветен на Николай Марков:
  - „България и Югославия (1938-1941): политика и дипломация на Балканите и в Европа. Част III (март - септември 1940)“
  - „Деветоюнци на власт (1923-1926)“
3. Предадени за печат 8 броя статии:

- „България и Югославия (1938-1941): политика и дипломация на Балканите и в Европа. Част IV (септември 1940 - април 1941)“, за сп. „Известия на НИМ“

- „Хърватско-унгарските противоречия в годините на Втората световна война и българската дипломация“, за сборник от Международната научна конференция „Хървати и българи. Дипломация, политика, култура и наука“, организирана в Загреб, (28-30 септември 2022 г.) от Хърватската академия на науката и изкуствата

- „Юли 1940: представителите на Румъния, България и Словакия на поклонение при Хитлер в Залцбург“, за сборник, посветен на 70-годишнината от рождението на доц. д-р Мариана Йовевска от ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“

- „Стъклени съдове от фонда на НИМ“, за сп. „Известия на НИМ“, т. XXXV

- „Устойчивост и позитивизъм. НИМ по време на пандемията Covid-19, 2020-2021 г.“, за сборник от Националната среща „Добри практики. Музеят днес – предизвикателствата на пандемията и нови перспективи за развитие – 2022 г.“, проведена в „Културен център „Двореца“, град Балчик.

- „Колекция „Иван Ненов“, за сп. „Известия на НИМ“, т. XXXV

- „Рицар в живота и науката“, съобщение за изложбата, посветена на 125 години от рождението на Христо Вакарелски, за сп. „Известия на НИМ“, т. XXXV

- „Южнославянският пансион (1867 – 1892)“, за сп. „Будител“

4. Участие в Международна научна конференция „Хървати и българи. Дипломация, политика, култура и наука“, проведена в Загреб, Република Хърватия, 28 – 30 септември 2022 г. с доклад на тема: „Хърватско-унгарските противоречия в годините на Втората световна война и българската дипломация“

5. Участие в национална среща „Добри практики. Музеят днес – предизвикателствата на пандемията и нови перспективи за развитие – 2022 г.“, организирана от ДКЦ „Културен център „Двореца“, град Балчик. Изнесен доклад на тема: „Устойчивост и позитивизъм. НИМ по време на пандемията Covid-19, 2020-2021 г.“

6. Участие в кръгла маса на тема: „Кризи и предизвикателства в Източна Европа 60-те - 90-те години на XX в.“, организирана от Института за исторически изследвания при БАН с участие на учени от Словашката академия на науките

7. Изготвяне на идейна концепция за изложбата „Разказ за войната“, посветена на 110-години от началото на Балканската война (1912 – 1913)
8. Изготвяне на текстове, подбор и заснемане на културни ценности за новия сайт на НИМ от постоянната експозиция в зала № 5 „Трето българско царство“, постоянната експозиция „Антарктида – българската ледена приказка“, колекция „Дарение „Родът Станчови“, колекция „България и славянския свят“ и от сбирките: „Документи до 1944 г.“, „Плакати“, „Знамена“, „Документи след 1944 г.“, „Снимки след 1944 г.“, „Нагръдни и други отличия“, „Предмети на градския бит“, „Снимки от периода 1878 -1944 г.“, „Карти“, „Часовници“
9. Изготвяне на виртуални изложби за сайта на НИМ, посветени на 120 години от рождението на художника Иван Ненов и 120 години от рождението на оперната певица Мими Балканска
10. Изследователска дейност в Централния държавен архив. Работа с фонд № 3 к, Монархически институт в България във връзка с изготвяне на статия за културни ценности от фонда на НИМ
11. Подготвяне и отпечатване на второ допълнено издание на авторската книга „Недельо Иванов. Посветителят. духовникът, революционерът“
12. Изготвяне на доклад на тема: „Сведения за българската санитарна мисия в Руско-японската война (1904-1905)“, предназначен за участие в Национална научна конференция в РИМ – Русе
13. Работа със специализирана литература, разглеждаща политиката, икономиката, културата и военната история на България през периода от 1878 г. до наши дни
14. Участие в работата на редколегията на сп. „Известия на НИМ“

ЕКСПОЗИЦИОННА И ФОНДОВА ДЕЙНОСТ

1. Подготвяне и реализиране на юбилейна изложба „Разказ за войната“, посветена на 110 години от началото на Балканската война (1912-1913 г.). Подбор на културни ценности, изготвяне на текстове и анотации, рамкиране на снимки и художествени произведения, работа по художественото оформление на изложбата, медийно отразяване на временната експозиция
2. Актуализация на описите на 15 броя сбирки и на колекция „България и славянския свят“, за които отговарят уредниците от отдел „Нова и най-нова история“, с посочване на мястото, където се съхраняват движимите културни ценности

3. Демонтиране на изложбата „Рицар в живота и науката“, посветена на 125 години от рождението на Христо Вакарелски
4. Идентифициране и изготвяне на 91 броя експертни заключения за експонати от музейната сбирка на Университета за национално и световно стопанство (УНСС)
5. Направен подбор и изготвен списък на културни ценности, съхранявани във фонда на НИМ, свързани с българските евреи, във връзка с международен проект „Стратегическо сътрудничество между България и Норвегия в подкрепа на международните ангажменти на България за борба с антисемитизма и опазване на европейското наследство“, и по повод предстоящо отбелязване на 80-годишнината от спасяването на българските евреи по време на Втората световна война
6. Участие в работата на комисия за извършване на пълна инвентаризация на културни ценности, изработени от благородни метали и скъпоценни камъни от фонда на НИМ и временните постъпления в експозицията на музея
7. Предоставени за проверка пред комисия на НИМ културни ценности от сб. „Нагръдни и други отличия“ и сб. „Часовници“, изработени от благородни метали и скъпоценни камъни
8. Изготвени експертни заключения за 23 броя културни ценности, докладвани пред експертно-оценителна комисия на НИМ
9. Участие в комисии за инвентаризация на сбирки „Оръжие“, „Изобразително изкуство“, „Документи от периода 1879-1944 г.“ от фонда на НИМ и на сбирка „Подаръци“ от фонда на бившия НМППД („Национален музей на политическите партии и движения“)
10. Подбор на плакати за изложба, подредена в НИМ (партер)
11. Оптимизиране на пространството в хранилищата и частично пренареждане на културните ценности от сбирките, за които отговарят уредниците от отдел „Нова и най-нова история“ и на културните ценности от колекция „България и славянския свят“
12. Работа на комисията за пълна инвентаризация и предаване-приемане на фонда на колекция „България и славянския свят“, съгласно Заповед на Директора на НИМ. Приключена е проверката и предаване-приемането на сбирка „Старопечатни и редки издания“ и сбирка „Фондова библиотека“

13. Инвентаризация на сбирка „Живопис, акварел, графика, литография“ от колекция „България и славянския свят“ – начален етап
14. Преместване и подреждане на 6 000 книги от колекция „България и славянския свят“ в ново хранилище
15. Преписана 1 инвентарна книга (сбирка „Микрофилми“) и предадени 4 инвентарни книги от колекция „България и славянския свят“ за реставрация в ЦЛКР на НИМ
16. Участие в работата на комисия за преместване на фонда на бившия музей НМППД („Национален музей на политическите партии и движения“) от Симеоново в сградата на НИМ
17. Изготвяне на протокол за статута и качеството на документите като културни ценности от сбирка „Спомени“ от фонда на бившия НМППД, предоставени за ползване в ДА „Архиви“
18. Участие в заседанията на експертно-оценителната комисия за идентификация на културни ценности от периода на Българското Възраждане, Новата и най-нова история на България и във фондовата комисия на музея

ДРУГИ

1. Направени справки, консултации, дадени интервюта и оказано съдействие на културни институции, външни лица и медии, между които са Националната галерия в София, БНР, Радио „София“, БТА, Евроком, BGNES, bTV и др.

VI. ОТДЕЛ „ИСТОРИЯ НА БЪЛГАРСКИТЕ ЗЕМИ В ДРЕВНОСТТА (ПРАИСТОРИЯ-КЪСНА АНТИЧНОСТ)“

ЕКСПОЗИЦИОННА ДЕЙНОСТ

А. Постоянна експозиция:

- Текущи проверки, отваряне на витрини в постоянната експозиция за укрепване, почистване и преаранжиране на експонати и актуализация на анотации.
- Подбор на ДКЦ и изготвяне на текстове за експозиция "Късна Античност", НИМ

Б. Временни изложби:

- Участие с текст, снимки и ДКЦ в изложба на НИМ, свързана с археологическите проучвания през 2022 г.

- Участие с постери и ДКЦ от фонда на НИМ в изложба „Българска Археология 2021“, организирана от НАИМ- БАН, гр. София, 2022 г.
- Участие в подготовката на временна изложба в гр. Каварна и гр. Ахтопол.
- Участие в българския павилион на Световното икономическо изложение в Дубай 2021-2022 г. с ДКЦ-копия.
- Участие в изложба на Field Museum, Chicago, USA “The first rulers of Europe”.

В. Фондова дейност

- Участие като членове в експертно-оценителна комисия на НИМ за 2022 г.
- Целогодишно участие на уредници в отдела в комисии за издаване на експертни заключения за идентификация, регистрация и износ на копия на движими културни ценности..
- Изготвяне на исторически справки и докладване пред Комисията на ДКЦ за Основен и Научно-спомагателен фонд от археологически проучвания, дарения и откупки и др.
- Приемане на: докладвани и инвентирани ДКЦ, материали като дарения и откупки и материали от Митница.

Г. Юридическа и физическа охрана

- Целогодишна отговорност по съхранението на сбирки I–VI и ДКЦ, експонирани в зали от постоянната експозиция на НИМ, актуализиране на описите, подреждане и заснемане на ДКЦ .
- Ежегодна проверка на материалите от благороден метал от сбирките и експозицията – 2022 г.
- Инвентаризация и приемателно-предавателна процедура на сб. III „Ранножелязна епоха“ (Заповед № РД-17-32/25.03.2022 г.).
- Участие в комисии по Заповеди №№ РД – 17 – 06/25.01.2022 г. (комисии за издирване на ДКЦ с неустановено местосъхранение); РД – 17 – 43/19.04.2022 г. (проверка на шкаф и каса, ползвани от Е. Сиракова); Заповед № РД-07-26/16.02.2022 г. (издирване на материали от сбирка XL VIII „Аполония Понтика“).

Д. Научно – изследователска дейност

- Изготвяне и изпълнение на 6 проекта към МК за финансиране на археологически проучвания през 2022 г.

- Изпълнение на проект към Столична община за финансиране на археологически проучвания през 2022 г.
  - Служители на отдела участват като ръководители, зам. ръководители и членове на екипа в археологически проучвания, проведени от НИМ и НАИМ-БАН.
  - Обработка на материали и изготвяне на документация от археологически проучвания през 2021-2022 г. /.
  - Подготовка и предаване на научни публикации за печат от 6 уредника в отдела. - Участия в национални и международни изследователски проекти.
- Участие в 3 национални и международни конференции.

Е. Работа с държавни институции и външни лица

Експертизи и експертни становища:

- Работа по експертизи, изготвяне на експертни заключения (Постановления от 11.02.2022 г. рег. №848 и №849 на Специализираната прокуратура).

Работа с външни институции

- Консултации във връзка с обработка на материали с представители на: СУ „Св. Кл. Охридски“, НАИМ-БАН, РИМ-София.

Методическа дейност

- Периодични консултации на екскурзоводи, информаторите относно експонати и теми в експозицията .

Ж. Популяризаторска дейност

- 8 броя съобщения за археологическите разкопки на обекти, проучвани от екипи на НИМ, в печатни и електронни медии .
- Подготовка на текстове и снимки за за сайта на НИМ

VII. ОТДЕЛ „БЪЛГАРСКИТЕ ЗЕМИ ПРЕЗ СРЕДНОВЕКОВИЕТО (VII-XVII ВЕК)“

ЕКСПОЗИЦИОННА ДЕЙНОСТ.

А. Постоянна експозиция.

1. Изработка на Топографски опис с фотозаснемане на всички ДКЦ – зала III, част Първо Българско царство.
2. Влагане на нови експозиционни елементи и разширени анотации в зала III, част Първо Българско царство.
3. Корекция на режима на светлина в зала III.

4. Монтиране на апаратура за измерване на температурата и влажността в зала III и хранилище 177.

5. Участие в разработването на проект за частта от постоянната експозиция, посветена на Късната античност и зала 4 „Българските земи XV – XIX век“. Подбор на ДКЦ и предоставяне за експозицията „Късна античност“ в ЦФ на НИМ .

Б. Временни изложби: общо 5 бр.

1. „Древни находки, нови открития“ НИМ, 2022 г: обекти „Калята“, „Балък дере“, „Букелон“, „Кокалянски Урвич“ и „Калиакра“ и „Лютица“.

2. „Българска археология 2022 г.“ в НАИМ, февруари – септември 2022 г. : обекти „Късноантична и средновековна крепост „Калята“ при Якоруда и „Късноантична и средновековна крепост „Букелон“ при с. Маточина, Свиленградско.

3. Образци на чипровските златари от фондовете на НИМ”, март – юли 2022 г. в ИМ – Правец.

4. „Предмети на лукса. Чипровска златарска школа”, Юли – Ноември 2022 г. в Архитектурно-парков комплекс „Двореца” – гр. Балчик.

В. Фондова дейност.

1. Инвентаризация и изработка на актуализирани списъци на ДКЦ, съхранявани в сбирките.

2. Инвентаризация на експонираните в зала III, част Първо българско царство ДКЦ.

3. Проверка и инвентаризация на всички ДКЦ от старата експозиция, които не участват в актуализацията на залата, извършена през 2021 г.

4. Инвентаризация на ДКЦ, изработени от злато.

5. Изработка на експертни заключения и докладвани пред Фондова и експертно-оценителна комисия на НИМ на общо 231 ДКЦ, постъпили във фонда на НИМ.

6. Вписани в инвентарната книга за монетите и печатите от основния фонд общо 1045 броя нови ДКЦ (от инв. № 55472 – до инв. № 56517).

7. Пренареждане и почистване на хранилище 177.

Г. Научно–изследователска дейност:

Публикации.

1. Предадени за печат общо 14 броя статии за „Известия на НИМ“; сп. „Нумизматика, сфрагистика и епиграфика“, том XVIII; сп. „Приноси към българската археология“, том XII; Сборник в чест на проф. Красимир Лещаков, издание на катедра „Археология“ при СУ „Св. Кл. Охридски“; „Études balkaniques“, 2023; Сборник. „Феноменът Плиска“, в това число и 3 съобщения за АОР.
2. Публикувани общо 3 броя статии в „Известия на НИМ“ и в K. Farasin, F. Daim, D. Heher (Ed.) Reiter nomaden in Europa. Katalogue. Schallaburg 2022.
2. Участие в научни конференции:
  - „The Cult of the Ruler in Antiquity and the Middle Ages“, 30 Юни – 1 Юли, 2022, гр. Плиска, НИАР Плиска, организирана от Институт по Балканистика с Център по Тракология към БАН, Национален археологически институт с музей към БАН и Регионален исторически музей – Шумен /
  - Отчетна конференция към СС на НАИМ: отчетени общо 3 археологически обекта.
- Д. Археологически проучвания:*
1. Научно ръководство, участие и провеждане на общо 8 археологически обекта
- Е. Популяризаторска дейност:*
1. Предаване на текст и снимки на ДКЦ за актуализирания сайт на НИМ за зала III и 3 сбирки: „Българските земи XV – XVII век“; „Късноантична и средновековна крепост „Калята“ и „Късноантична и средновековна крепост „Балък дере“.
2. Научно-популярен текст „Архитектура“ за новия сайт на Боянска църква.
3. Популяризиране на резултатите от археологическите разкопки в медиите:
  - документален филм от регионална телевизия в гр. Хасково за проучванията на крепостта „Балък дере“ в Ивайловград; и интервюта по радио „Хоризонт“ , „България“ и „Стара Загора“ ;
  - Участие в репортаж на БНТ 1 „Проучванията на крепостта „Букелон“ край Свиленград .
4. По програмата за международен книгообмен на НИМ са изпратени 7 бр. екземпляри от том 34 от поредицата Известия на НИМ до Национален музей за история на Румъния, Букурещ; Секейски национален музей, Румъния; Музей за Национална история и археология, Констанца, Румъния; Национален археологически музей, Атина, Гърция; Музей на Византийската култура, Солун, Гърция; Национален археологически музей, Загреб, Хърватска; Обединение „Музеи на Дубровник“, Дубровник, Хърватска.

5. Поддръжка и оформление на сайт на археологически обект „Кокалянски Урвич“: www.kokalyanskiurvich.com .

Ж. Работа с държавни институции.

1. Експертиза, постановена от ЦСБОП – София.

2. Участие в пет заседания на комисията към БНБ, относно отсичането на български възпоменателни монети.

VIII. ОТДЕЛ „ИСТОРИЯ НА БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ ВЪЗРАЖДАНЕТО (XVIII – XIX ВЕК)“

НАУЧНО-ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА И ПОПУЛЯРИЗАТОРСКА ДЕЙНОСТ:

А. Научна дейност:

1. Отпечатани публикации:

- Михаил Симов. Безмълвен свидетел на героична история. Корабът „Радецки“ в миналото и днес. С., 2022, Уникарт, 63 с.;
- Михаил Симов. Разузнаването на руската Дунавска армия по време на Плевенската епопея – В: 140 години Плевенска епопея. Сборник с доклади от научни конференции. Плевен, 2022, с. 25-36.
- Василев, Димитър, Станка Желева. Кукери и сурвакари. Символи, обичаи и наследство за поколенията. София: Рива, 2022, ISBN: 978-954-320-817-3;
- Василев Димитър. Светът на бусинската керамика и наследството на Петър Гигов – В: Троянските пътеки на Петър Гигов. Велико Търново: Фабер, 2022;
- Антоанета Иванова. Единствен сред съвременниците си – В: Licht, mehr licht. В памет на професор Милен Куманов: юбилеен сборник по случай 80-годишнината от рождението на учения. С., 2022, с. 1104;
- Вера Атанасова – Рецензия на книга за списание *Hiperboreea* (vol. 2, 2022): Trends in Statistical Codicology; Marilena Maniaci; De Gruyter; 2021; 770; e-ISBN: 9783110743838; ISBN: 9783110711424; DOI <https://doi.org/10.1515/9783110743838> ;
- Вера Атанасова – преработка и онлайн публикация на дисертационен труд „Art et pouvoir en Bulgarie médiévale. Deuxième empire bulgare (1185-1396)“ - <https://www.theses.fr/2021LORR0326>;

2. Участие в научни форуми:

- Михаил Симов – участие в кръгла маса на тема „Император Александър II и ето епоха в историята на Русия: опит на модернизацията на страната“, Челябинск, Русия, 23.12.2021 г. (онлайн);
- Михаил Симов – участие в международна научна конференция “The Wars of Independence, Diplomacy and Society. New Perspectives and Approaches on the Great Eastern Crisis 1875-1878”, 9-10 май 2022 г. Букурещ, Румъния;
- Михаил Симов – участие с доклад в представяне на сборник от научна конференция, проведена в Регионален военноисторически музей – Плевен през ноември 2017 г. 09.12.2022 г., Плевен;
- Димитър Василев – представяне на изложби „La belle rose. Мистичната сила на малкото цвете” и „Рицар в живота и науката“ на Панаир на музейните изложби, 19.11.2020 г., РИМ – Русе.

3. Спечелени проекти:

- „Духът на Паисиевата история”. Финансиран от Министерство на културата, 2022. Реализиран и отчетен;
- „Националноисторически разказ за българските земи под Османска власт”. Финансиран от Национален фонд „Култура”. 2022 Програма за възстановяване и развитие на държавни, регионални и общински културни институти;

4. Участие на уредници от отдела в други проекти:

- проект „Етнически и конфесионални специфики на изолирани общности при бедност и криза”, финансиран от ФНИ-МОН вх. № КП 06-Н 45/4;
- проект „Граници и културни модели: езичество vs християнство в контактната зона на Дунавския лимес (Малка Скития и Втора Мизия през IV-VII в.)”, финансиран от фонд „Научни изследвания. № КП-06-Н60/10 от 17.11.2021 г.

5. Изготвени идейни концепции, проекти и тематико-експозиционни планове:

- изготвена идейна концепция и експозиционен проект за изложба „Духът на Паисиевата история”;
- изготвена идейна концепция за възстановяване на постоянната експозиция в зала 4 на НИМ;
- изготвени проектни предложения: 1. „Духът на Паисиевата история“ – кандидатстване по обявена сесия на МК за финансиране на проекти в областта на движимото културно наследство, музеите и визуалните изкуства и 2. „Националноисторически разказ за българските земи под османска власт“ по „Прог-

рама за възстановяване и развитие на държавни, регионални и общински културни институти '22“ на НФК.

б. Други:

- Ива Стоянова – защитена докторска дисертация на тема „Националният исторически разказ за българското Възраждане: репрезентации в НИМ“ в катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ към Софийски университет „Св. Климент Охридски“;
- Димитър Василев – хоноруван преподавател в НХА, води курс от лекции „Теория на музейната експозиция“ и спецкурс „Херитология“;
- Димитър Василев – гост-лектор към катедра „Етнология“, на ИФ на СУ „Св. Климент Охридски, изнесени по две лекции на тема: „Занаяти на Балканите“ и „Поминаци и занаяти при циганите в България“.

Б. Популяризаторска дейност:

1. Публикации и изяви в медиите:

- репортаж за предаването „100% будни, представяне на традициите и обичаите, свързани с 1 март и мартениците;
- интервю за сутрешния блок на „Нова Телевизия“ на тема – гробът на Васил Левски, версии и издирвания през десетилетията;
- представяне на експонати от експозицията на НИМ, част Възраждане и Руско-турска освободителна война, за предаването „Забравените съкровища“ на БТВ;
- интервю за БНТ по повод изложбата „Духът на Паисиевата история“;
- публикувана статия във в-к „Телеграф“ (печатно и онлайн) за популяризация на изложба „Духът на Паисиевата история“;
- участие в предаване на БНТ във връзка със “Sofia gaming night“;
- участие в предаване на БНТ 2 във връзка с наградата на Министерство на културата от Панаир на музейните изложби – гр. Русе, 2022 за изложба „La belle rose. Мистичната сила на малкото цвете.“;
- интервю за в-к „Телеграф“ на тема изложба „Сакралното пространство...“.

2. Публикувани материали на сайта на НИМ:

- Във връзка с изработването на нов сайт на НИМ и в изпълнение на заповед на Директора на НИМ уредниците подбраха експонати от сбирките за които отговорят, организираха заснемането им, изготвиха пояснителни текстове към тях и текстове за самите сбирки, които бяха публикувани на сайта на НИМ.

В. Други:

- участие в популяризиране дейностите на Детския център на НИМ;

- представяне на книгата „Безмълвен свидетел на героична история...“;
- съдействие за реализиране на „Европейски дни на културното наследство 2022“ с Френски културен институт;
- присъствие заедно с ръководител на отдел „ЕИ“ на „networking event“ в зала "Средец".

Г. Експозиционна дейност:

1. Реализирани от отдела изложби и експозиции:

- Реализирана изложба „Духът на Паисиевата история. 300 години от рождението на Паисий Хиландарски и 260 години от написването на История Славянобългарска“, откриване 04.11.2022 г. В работната група участват всички уредници от отдела;
- Експониране на пътуваща изложба „Народно везбено изкуство“ в Галерия „Средец“ към МК (януари 2022 г.), Художествена галерия – гр. Елена (август 2022 г.) и в ИМ – Каварна (октомври 2022 г.). В работните групи участват уредниците от сектор Етнография;
- Реализиране на нова етнографска експозиция, представяща живота и бита на българите в Лозенград в сградата на Дома на културата „Али Реза“, гр. Къркларели. В работната група участват уредниците от сектор Етнография.

2. Участие на уредници от отдела в работни групи за реализация на други изложби:

- участие в работни групи за подготовка на изложби: „Мистичната сила на малкото цвете“, „Късна античност“, „Разказ за войната“, „Археологическо лято 2022 г.“ и на семинар „Средновековно крепостно строителство – ландшафти и архитектурни похвати“;
- участие в работна група за реализацията на семинар „Средновековно крепостно строителство – ландшафти и архитектурни похвати“;
- участие в работна група за реализация на изложба „Разказ за войната“;
- Ива Стоянова – подбор на материали за участие в изложба на Военноморския музей – Варна.

3. Поддръжка и обогатяване на постоянната експозиция:

- обновяване на постоянната експозиция „Българско възраждане“ в частта за РТОВ по случай Националния празник – изработени нови анотации и нов реквизит, преаранжиране на експонатите.

Д. Фондова дейност:

1. Комплектуване на музейните фондове:

- обработени 492 предмета от колекцията на Марина Калчева, съставени експертни заключения за тях и докладвани пред ЕОК. 136 от предметите са ин-

- вентирани в сбирки „Тъкани”, „Шевици” и „Традиционно облекло, останалите в сбирки „Художествени произведения” и „Печатни материали след 1944 г.”;
- приети като дарения, обработени и докладвани пред ЕОК три броя предмети: ошвици, женски колан и черга;
  - обработени и докладвани пред ЕОК 3 броя предмети от колекцията на Марина Калчева – бастун, поднос и сандък;
  - приета като дарение и докладвана пред ЕОК спирачка от каруца
  - приети като дарение и докладвани пред ЕОК 14 броя предмети, зачислени към сбирки „Документи от Възраждането”, „Снимки от Възраждането” и „Униформи и градско облекло”;
  - изготвено експертно заключение и докладвано пред ЕОК кресло от епохата на Възраждането.

2. Обработка на музейните фондове:

- Във връзка с доклад № РД-07-06/20.04.2022 г. на комисия извършила оглед на хранилищата на НИМ уредниците от отдела изпълниха предписанията на комисията, а именно:
  - поставиха се ключалки на шкафовете, където се съхранява сбирка „Печатни материали”
  - укрепиха се гардероби, където се съхраняват текстилни материали
  - изгради се праг на хранилище и се предадоха за химическо чистене материали от сбирка „Униформи и градско облекло”
- Уредниците, обработващи сбирки поддържат актуални списъци, заснемат, предоставят информация и експонати във връзка с вътрешни и външни изложби или при запитвания от външни лица;
- В изпълнение на заповед на директора на НИМ всички уредници, които имат зачислени сбирки изготвиха и предадоха в деловодство актуални описи в табличен вид на сбирките си.

3. Участия в комисии:

- Димитър Василев - председател на комисии по инвентаризации на сбирка “Оръжие” на НИМ и сбирка „Оръжие” от фонда на НМППД;
- Кристин Милева – председател на комисия по инвентаризация на фонда на музей БСС;
- участие в комисии по инвентаризация на сбирка „Стари вестници и списания” от фонда на музей НМППД и сбирка „Художествени произведения” на НИМ;

- Във връзка със заповед РД-07-26/16.02.2022 г. уредници от отдела участват в следните комисии за извършване на инвентаризации в сбирки, където са регистрирани липси:
  - Михаил Симов – председател на комисия сбирки „Старопечатна литература” и „Старопечатни материали на чужди езици”; член на комисия за сбирка „Печатни материали”
  - Ели Гуцева – председател на комисии за сбирки „Печатни материали” и „Униформи и градско облекло”
  - Димитър Василев – член на комисия за сбирки „Старопечатна литература” и „Старопечатни материали на чужди езици”
- Ива Стоянова – председател на комисия за сбирка „Снимки от периода 1878 – 1944 г.” и член на комисия за сбирка „Документи от периода 1878 – 1944 г.”
- участие в експертно–оценителна комисия за идентификация на културни ценности – История на България през Възраждането XVIII–XIX в., Нова и най-нова история XIX–XX в. към НИМ.

IX. ОТДЕЛ „ЦЕНТРАЛНА ЛАБОРАТОРИЯ ЗА КОНСЕРВАЦИЯ И РЕСТАВРАЦИЯ “

КОНСЕРВАЦИЯ И РЕСТАВРАЦИЯ НА ДВИЖИМИ КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ

По заповед № РД-17-17/14.02.2022г. във връзка с необходимостта от спешна реставрация на ДКЦ от желязо собственост на НИМ и реализиране на дейности по програма „Инфрамаг“, са предадени за консервация и реставрация 49 предмета от сбирка „Късножелязна епоха“ . Предметите са реставрирани и предадени.

По заповед РД-17-17/14 .02. 2022 г. относно спешната реставрация на ДКЦ от желязо са извършени заснемания на състоянието на предметите преди и след консервация

По заповед № РД-17-23/07.03.2022г. Във връзка с писмо от Генералното консулство на Република България в Одрин, Република Турция с техен Изх. № Кл-04-47-1/26.11.2021 и отправената в него покана за етнографска експозиция, представяща живота и бита на българите в Лозенград в сградата на Дома на културата „Али Реза“(Етнографски музей) в град Къркларели, и пътуване в командировка до гр. Къркларели, Турция. В ЦЛКР са приети и реставрирани 6 бр. предмети от метал.

По заповед № РД-17-24/07.03.2022г. във връзка с Писмо с Вх. № РД-43 - 15/01.02.2022г. на НАИМ, са предадени спротокол 6 бр. предмети от стъкло.

По заповед № РД-17-46/21.04.2022г. във връзка с гостуваща изложба „La Belle Rose. Мистичната сила на малкото цвете“ от ИМ „Искра“ гр. Казанлък, са реставрирани 10 бр. предмети от метал.

По заповед № РД17-56/17.05.2022г. във връзка с подготовка и реализация на юбилейната изложба посветена на 110-годишнината от началото на Балканската война. са почистени и частично реставрирани 42 предмета от метал, хартия и кожа.

По заповед № РД-17-63/30.05.2022г е извършено почистване на оловния саркофаг, изложен пред 2-ра зала.

По заповед № РД-17-65/31.05.2022г. във връзка с изграждане на нова експозиция „Късна античност“. са реставрирани 29 бр. метални предмета.

По заповед № РД-17-78/23.06.2022г. във връзка с договор № ЕИД 01-1/06.01.2020г. с музея Фийлд, гр. Чикаго, САЩ, за временен представяне на ДКЦ от фондовете на НИМ и РИМ Русе, експонирани в залите на НИМ, са реставрирани 2 бр. предмета от метал и са изготвени протоколи за състояние.

Във връзка с традиционната археологическа изложба на НИМ в ЦЛКР са посърпили и реставрирани следните артефакти:

От археологически проучвания на обект „Кокалянски Урвич“ -107 бр. предмети от метал, керамика и стъкло.

От археологически проучвания на обект „Св. Архангел“ с. Дъбница, общ. Гърмен- 44 бр. предмети от метал и керамика.

От археологически проучвания на обект „Ранновизантийска крепост – Хросотира“ – 29 бр. предмети от метал и керамика.

От подводни археологически проучвания- 1бр. късноантична котва.

От археологически проучвания на обект късноантична и средновековна крепост „Балък дере“ обл. Ивайловград – 4бр. предмети от метал.

От археологически проучвания на обект късноантична и средновековна крепост „Калята“ при гр. Якоруда – 9бр. предмети от метал и керамика,

От археологически проучвания на обект късноантична и средновековна крепост „Букелон“ при с. Маточина обл. Свиленград – 48 предмета от метал.

От археологически проучвания на обект „Провлака“ гр. Созопол – 15 предмета от метал.

Рестаурация и консервация на 18 броя икони от фонда на НИМ

Извършени дейности по консервация и рестаурация и подмяна на кутии за съхранение във фонда на 87 броя фотографии от сбирка „Снимки от периода 1897-1944 г.“ Приети с протокол от 02. 02. 2021 г. от Христо Христов, отдел „Нова и най-нова история“. Предадени на 27. 10. 2022 г.

Получени за обработка и в процес на рестаурация 78 броя фотографии от хранилище 173А сбирка „Снимки от периода 1897-1944 г.“ приети с протокол на 28. 10. 2022 г. от Христо Христов, отдел „Нова и най-нова история“.

ИЗВЪРШЕНИ АНАЛИЗИ И ИЗСЛЕДВАНИЯ:

- XRF анализ на коланен накрайник.
- XRF анализ на десет броя експонати от експозицията на НИМ.
- XRF анализ на стъклен слитък от средновековна крепост „Калята“.
- XRF анализ на метален слитък от средновековна крепост „Калята“.
- XRF анализи на каменни споллии инситу във вътрешния град Плиска, за Евгения Коматарева.
- XRF анализ на икона, дипломна работа на Цветина Генчева, НХА.
- XRF анализ на маслена картина, дипломна работа на Христина Костадинова, НХА.
- XRF анализ на две рисунки, дипломна работа на Светла Соколова, НХА.
- XRF анализ на две живописни творби, дипломна работа на Елия Иванова, НХА.

Извършване на RTI заснемания:

- RTI заснемане на оловна пластина с надписи.
- RTI заснемане на стъклена екзагия за контролни тегления на златни византийски монети от VI в.

ДЕЙНОСТИ ПО ПРОЕКТ „ИНФРАМАТ“

РП I: Ново оборудване и/или доокомплектоване на съществуващия инфраструктурен ресурс на ИНФРАМАТ:

Съгласно първоначалния работен план за предвидените дейности по договор Д01-306/02.12.2021 на ИНФРАМАТ през годината беше доставено и

приведено в експлоатация лабораторно оборудване – прецизен пясъкоструен апарат Renfert, basic classic. Предоставеният апарат представлява камера с два вградени бункера за абразиви и високоустойчиви дюзи. Това оборудване надгради наличните уреди и допълни материалната база за обработка на археологически находки с малки размери.

В ЦЛКР през отчетния период беше закупена и приведена в експлоатация антивибрационна лабораторна маса необходима за инсталиране и стабилизиране на стационарните мотори използвани при обработка на корозионни продукти и повърхностни отлагания на експонати от метал. Оборудването е допълнение към изградената със средства от проект ИНФРАМАТ инсталация за обработка на археологически находки. Лабораторната маса предостави възможност за обособяване на четири работни места оборудвани с различни инструменти за шлайфане и полиране на предмети, като на всяко място е инсталирана и система за прахоулавяне (предоставена с финансиране от ИНФРАМАТ от предишен договор). Оборудването осигурява удобство при обработката на експонатите, като същевременно гарантира безопасна работна среда.

В ЦЛКР, към ателие живопис беше изработен специализиран стелаж за временно съхранение на икони. Приемането и предаването на икони за реставрация в ЦЛКР е съпътствано с престой, преди и след обработка, за аклиматизация на експоната в помещенията на лабораторията. Този процес заема голяма част от работното пространство и ограничава ефективната работа. Изработването на подходящ стелаж освен, че внася удобство и подреденост в помещенията, осигурява допълнителна защита на експонатите.

РП II: Осигуряване на поддръжка на наличната апаратура (профилактика, сервизно обслужване, резервни части, консумативи и др.) и създаване на адекватна работна среда:

В ЦЛКР през отчетния период беше извършено сервизно обслужване на компресор, част от оборудването необходимо за използване на пясъкоструйните апарати, използвани за обработка на археологически находки от метал. През периода на експлоатация компресора има нужда от смяна на консумативи – масло и филтър за въздух. Също така беше подменен клапан за регулиране на налягането във въздушната камера.

За нуждите на извършваните дейности по консервация и реставрация бяха закупени материали и консумативи съобразно специфичните дейности на ателиетата.

За ателието по реставрация на експонати от метал бяха закупени принадлежности за портативните зъботехнически мотори – борчета, абразивни накрайници с различни фактури, четки, кечета. Бяха осигурени разтворители, силикон за оформяне на калъпи, водни шкурки и лакове.

За ателието по реставрация на керамични материали бяха осигурени органични разтворители, епоксидни смоли, силиконови и латексови формовъчни гелове за подготовка на възстановки, латексови гъби, и инструментариум (skalпели, сонди, лансети).

За ателието по реставрация на хартиени експонати бяха подsigурени лепила, безкиселинни попивателни картони, инструментариум (шпатули, четки, skalпели).

За ателието по реставрация на живописни произведения бяха осигурени, разтворители, акрилни консолиданти, четки и лакове.

За персонална защита бяха закупени противопрахови маски, нитрилни и латексови ръкавици.

МЛАДИ УЧЕНИ И СТУДЕНТИ. УЧАСТВАЩИ В ДЕЙНОСТИТЕ НА ЦЛКР

Съобразно предвидените дейности заложи в плана по проект ИНФРАМАТ в периода януари – декември 2022 г. бяха организирани два стажа в направления консервация и реставрация на експонати от метал и консервация и реставрация на произведения върху хартия. Също така бяха проведени лекции с практически упражнения със студенти от катедра Реставрация в НХА.

В ЦЛКР съвместно с катедра „Реставрация“, НХА, партньор в ИНФРАМАТ бяха организирани и проведени практически упражнения по реставрация на фотографски техники.

През отчетния период в ЦЛКР от 19. 10. 2022 г. до 21. 10. 2022 г. беше организирани и проведен уъркшоп на тема „Консервация и реставрация на археологически находки от стъкло“. Темата за опазването на стъклени археологически находки в последните години набира висока популярност сред музейните специалисти и в реставрационната практика. Въпреки че находките от стъкло не са новост в археологическите проучвания, в последните години се въвеждат нови и съвременни методи, подход и материали при проучването и консервацията на новооткритите експонати. Специалистите работещи се в тази сфера са малко, дори на европейско и световно равнище. В тази насока успяхме да сформираме международен екип за изпълнение на планирания уъркшоп. На нашата покана откликнаха от *Център по консервация и реставрация - север*,

Водскоу, Дания, в лицето на д-р Красимира Франгова и маг. Нана Розенфелд Лауридсен.

Използване на ГНСС апаратура.

През археологическият сезон 2021 г., станцията CHCNAV i50 GNSS, предоставена чрез финансиране по проект ИНФРАМАТ, беше използвана за геодезически дейности на археологически обект св. Яни, Ахтопол

КОМИСИИ И РАБОТНИ ГРУПИ:

По заповед РД-17-27/15.03.2022 г. член на Експертно - оценителна комисия за идентификация на културни ценности – Възраждане, Нова и най-нова история към НИМ

Изпълнение на заповед РД-17/-04/ 17. 01. 2022 г. за изпълнение на дейности на Фондовата комисия относно предложения за отписване от музейните фондове движими културни ценности съгласно чл. 32 ал.1-7 от Наредба Н-6.

Участие в заповед РД9К- 198/24.06.2022г / РД-03-6/28.06.2022г. На основание чл.5,ал2 от Устройствения правилник на Министерството на културата и във връзка със сключено споразумение за сътрудничество между Министерството на културата на Република България и Музеят „Дж. Пол Гети“, относно подготовка и провеждане на изложба на тема „Тракия и класическия свят“ в музея „Дж. Пол Гети“ – Лос Анджелис, САЩ, през 2024 – 2025г.

Участие в тридневен уъркшоп на тема „Консервация и реставрация на археологически находки от стъкло“ 19.10.2022-21.10.2022г. в ЦЛКР-НИМ, съвместно с Bevaringscenter Nord и с подкрепата на ИНФРАМАТ

По заповед РД-24-23/01.03.2021 г. относно участие в научен екип сформиран за изпълнението на дейностите по проект ИНФРАМАТ.

Други:

Участие в международна научна конференция конференция ИНФРАМАТ 2022 г., под надслов „Исследователска инфраструктура в подкрепа на науката, технологиите и културата“, със следните материали:

Alexander Vatov. Study on the photographic collection of The National Museum of History using X-ray fluorescence spectrometry (XRF). Preliminary results.

Alexander Vatov, Kosara Ninova. Conservation and restoration of paper materials from The History Museum, Pomorie.

Участие в Международна конференция „The Cult of the Ruler in Antiquity and the Middle Ages“, 30 Юни – 1 Юли, 2022, гр. Плиска, НИАР Плиска, организирана от Институт по Балканистика с Център по Тракология към БАН, Национален археологически институт с музей към БАН и Регионален исторически музей – Шумен:

Panayot Antonov, Alexander Vatov. „Amulet or distinction: new monument from the collection of the National museum of history“

По заповед № РД-17-16/09.02.22г. във връзка с Писмо № РД-43-19/04.02.2022г. на АМ-Варна, са извадени от зала 1 експонати собственост на АМ-Варна и са заменени с експонати от фонда на НИМ.

По заповед № РД-17-35/01.04.2022г. във връзка с партньорско участие на НИМ в Световното универсално изложение ЕКСПО 2020 в Дубай, ОАЕ, в периода 15.09.21 до 05. 04.22г., са приети предметите изложени в българския павилион в Дубай и е изготвен протокол за състояние.

По заповед № РД-17-93/20.07.2022г., във връзка с писмо на НАИМ-БАН по повод организирана изложба „Доспехите на тракийските царе“ в НАИМ, с вх. № РД-43-179/14.07.2022г., са извадени от постоянната експозиция артефактите участващи в изложбата, изготвена е застрахователна оценка и протоколи за състояние.

По заповед № РД-17-16/09.02.22г. във връзка с Писмо № РД-43-19/04.02.2022г. на АМ-Варна, са извадени от зала 1 експонати собственост на АМ-Варна и са заменени с експонати от фонда на НИМ.

По заповед № РД-17-80/24.06.2022г. във връзка с реализацията на гостуваща изложба с работно заглавие „Предмети на лукса. Чипровска златарска школа“ в Архитектурно-парков комплекс „Двореца“ гр. Балчик, са изготвени протоколи за състояние, артефактите са подготвени и опаковани за транспортиране.

По заповеди № РД-17-103/01.08.2022г.; № РД-17-107/10.08.2022г.; № РД -17-110/24.08.2022г. във връзка с писмо с вх. № РД-43-168/30.06.2022г. от Община Панагюрище, относно гостуване на оригинала на Панагюрското златно съкровище в ИМ Панагюрище, е извършена проверка на стойките на предметите в „Зала трезор“ в ИМ Панагюрище, една стойка е взета в ЦЛКР и е укрепена. Изготвени са протоколи за състояние, артефактите са опаковани, транспортирани и експонирани.

По заповед № РД-17-35/01.04.2022г. във връзка с партньорско участие на НИМ в Световното универсално изложение ЕКСПО 2020 в Дубай, ОАЕ, в пе-

риода 15.09.21 до 05. 04.22г., са приети предметите изложени в българския павилион в Дубай и е изготвен протокол за състояние.

По заповед № РД-17-19/15.02.2022 във връзка с изложба „Образци на чипровските златари от фондовете на НИМ“ в ИМ Пранец, са прегледани предметите предвидени за участие в изложбата и е изготвен протокол за състояние.

Х. ОТДЕЛ “ИНФОРМАЦИОННО ОБСЛУЖВАНЕ И ВРЪЗКИ С ОБЩЕСТВЕННОСТТА”

През отчетния период са извършени следните дейности в изпълнение на основните функции на отдела, плана за работа на НИМ и поставени от ръководството задачи:

А. Разработване на концепция и осъществяване на изцяло нова уеб страница на НИМ, както следва:

- Подбор на снимки и текстове – комуникация с всички уредници в НИМ, редакция, форматиране и обработка на изображения
- Кодирание на нова платформа и закупуване на плъг-ини за по-добрата работа на всякакъв вид устройства и възможности за споделяне в социални мрежи
- Изцяло нови фронт-енд и бек-енд за по-лесно управление от екипа на НИМ
- Публикуване на сайта
- От лансирането на уеб страницата през септември 2022 г, има близо 53000 посещения.
- Разработка на онлайн магазин на НИМ – подбор на материали, снимки, сканиране, описание и подготовка на уеб базираната платформа.

Б. Разработване на концепция и осъществяване на изцяло нова уеб страница на Боянска църква, по съвместен проект с фондация Балканско наследство към НФК, както следва:

- Подбор на снимки, текстове и интерактивни приложения – комуникация с екипа на Боянска църква и Балканско наследство, редакция, форматиране и обработка на изображения и текстове
- Публикуване на сайта

В. Управление и поддръжка на социалните Facebook/Instagram/Youtube профили на НИМ и ново създадените Facebook/Instagram профили на Боянската църква:

- подбор на снимки и превод на текстове за публикуване – директно и индиректно споделяне от уеб страницата на НИМ и профила на НИМ в Ютюб,
- публикуване на снимки и материали свързани с текущата дейност на музея,
- отговаряне на съобщения от заинтересовани лица
- до момента последователите на профилите във Facebook/Instagram са близо 12000, предимно от България но и от други държави, като сред тях на първо място са Великобритания, Германия и САЩ, по равно жени и мъже, между 25 и 54 годишни, т.е. в активна възраст.

Г. Осъществяване на връзка между отделите и посрещане на гости за коктейли, празненства и други събития провели се на територията на НИМ през 2022 г., общо 27.

Практическо осигуряване на всички музейни събития и изяви – откриване на изложби, пресконференции, коктейли, срещи и пр., общо 7.

Участие в проекти:

Представява музея и участва в дейности по финализиране на международния проект Borders shaping perceptions of European societies по програма на European Research Executive Agency – Хоризонти 2022:

- Участие в онлайн срещи с партньори
- Подготовка на ангажменти и създаване на екип от страна на НИМ

Осъществяване на комуникация, подбор на текстове и изображения, във връзка с участието на НИМ в международните изложби във Field Museum, Чикаго и Британския музей.

- Подготовка на текстове, сканиране и обработка на графични и дигитални изображения за музейни публикации и за медиите. Целогодишна комуникация с медиите, във връзка с всички изяви на НИМ – изложби, обновени експозиции, археологически проучвания и открития и др.

- Изготвяне надписи, административни съобщения, виртуални поздравителни картички и др.
- Съставяне и изработване на поздравителни адреси, дарителски грамоти и свидетелства, и пр. за събития през текущата година.
- Откриване, в световното WEB пространство, проекти и програми с музейна насоченост свързани с културата и образованието.
- Проучване на дейностите, осъществявани от музеи и галерии в страната и извън нея, с цел изучаване на добри практики и взаимстване на опит.

XI. ОТДЕЛ „ЕКСКУРЗОВОДИ И ИНФОРМАТОРИ”

През отчетния период са извършени следните дейности в изпълнение на основните функции на отдела, плана за работа на НИМ и поставени от ръководството задачи:

А. Сектор „Екскурзоводи“

Изпълнявайки основните си задължения колегите от сектор „Екскурзоводи“ проведоха над 30% повече беседи в сравнение с 2021 г. Общият брой беседи е 925, от тях 656 на български, 187 на английски, 12 на руски, 29 на немски и 20 на френски. Това се случи при намалена численост и назначаване на нови колеги в сектора. В процентно съотношение се забелязва засилен интерес към на интерактивните беседи.

По инициатива на колегите екскурзоводи бяха въведени няколко нови такси и бяха актуализирани стари такива. Това се оказа един неизползван до този момент ресурс, който увеличи приходите на музея.

Като допълнителни дейности колегите от сектор „Екскурзоводи“ са извършвали преводи от български на английски за изложби осъществени на територията на музея. Освен това са превеждали кореспонденция от и на български език за нуждите на ръководството и различни отдели на НИМ.

Поради нуждата да са отговаря на актуалните и все по-разнообразни нужди на посетителите колегите екскурзоводи постоянно повишават своята квалификация в две направления:

Първо – запознаване с промените в постоянната експозиция и временните изложби на територията на НИМ. В тази връзка са проведени обучения с колегите и изучавана на научна литература и публикации както следва:

- За новосъздаденият кът за Късна Античност
- За Вълчитрънското съкровище
- За изложбата “La Belle Rose. Мистичната сила на малкото цвете“
- За изложбата „Духът на Паисиевата история“
- За изложбата „110 г. Балканската война“

Второ – посещение на музеи, културни институции и археологически обекти за обмен на опит.

Също така през 2022 г. колегите от сектор „Екскурзоводи“ осъществяват и други дейности пряко свързани с работата на музея, както следва:

- Водене на групи и дежурства по време на външни събития
- Водещ на откриване на изложби и писане на текст
- Помощ на сектор „Информатори“ при нужда, чрез поемане смяната на определени обекти за ограничен период от време.
- Смятам, че на базата на всичко описано за дейността им и позитивната обратна връзка от посетителите колегите от сектор „Екскурзоводи“ са изпълнили своите служебни задължения професионално и качествено, независимо от всички обстоятелства.

Б. Сектор „Информатори“

Увеличаването на брой посетители с повече от 40% означаваше, че колегите от сектора трябваше да поддържат постоянно високо ниво, в своята работа с гостите на НИМ. През годината възникнаха няколко обстоятелства, които изискваха допълнително внимание. На първо място бе частичното обновяване на състава. Друго предизвикателство бе удължаването на работното време за 6 месеца през годината, с 1 час. Това доведе до промени в графика и разделянето на колегите от сектора на екипи. Въпреки всичко натрупаният през годините опит и лични качества помогнаха информаторите успешно да посрещнат завърналата се в музея публика.

При сектор „Екскурзоводи“ колегите информатори регулярно повишават своята квалификация. Това се случва най-вече чрез посещения на музеи и културни институции за обмен на опит.

Без работещите в сектор „Информатори“ музеят не би успявал да провежда събития, които да носят допълнителни приходи. Важно е да се отбележи и професионализмът, който многократно са демонстрирали независимо от вида и продължителността събитията. Голяма част от екипа работи сплотено и показва колегиалност при въвеждането на новите колеги в работата и решаване на възникнали кризисни ситуации и проблеми. В основата на възможността за бърза реакция и качествена работа е многогодишния опит, натрупан в множество различни ситуации.

В. Музеен образователен център

Музейният образователен център (МОЦ) към НИМ е единствената структура, която е специализирана и има основно образователна насоченост. Поради различни обстоятелства се наложи обновяване на състава. Новите колеги успяха да въведат разнообразни ателиета и занятия. Техническата помощ от отдел „Експозиционна и международна дейност“ и добрата реклама доведоха до много добри резултати. За периода са проведени 152 ателиета и 17 рождени дни, в които са взели участие 1452 деца.

През 2022 г. МОЦ организира различни събития за деца в музея:

- Заедно с „Реплантика“ отбелязахме 9 години от създаването на центъра - март
- По време на „Нощ на музеите“ – май
- „Sofia Game Night“ – ноември
- „В очакване на Коледа“ – декември (*предстои*)

Освен с образователната си дейност МОЦ демонстрира, че при добро управление и ясен план вложените в центъра средства се възвръщат многократно. Новоназначените колеги се справят много добре с разпределението на задачите, изготвянето на графици и цялостната координация с други отдели в НИМ.

XII. ОТДЕЛ „ТЕХНИЧЕСКИ“

А. Поддръжка на парк и водни площи прилежащи към сградата на НИМ

През изминалата календарна година 2022 бе извършена санитарна сеч съвместно с резиденция Бояна. Бяха отстранени опасни дървета, както и ниска растителност. Поддръжката на зелените площи (косене, поливане и оформяне на живия плет), както и почистването на сняг през зимния сезон продължи и през изминалата година. Водните площи бяха изчистени и зарибени с риба (шаран) отново е почистена и водната каскада (водопад) приведен е в експлоатация и фонтана в един от шадраваните. Каменните алеи водещи от портала до сградата на НИМ бяха фугирани с дребен филц и пясък. Изградени са два бетонни постамент за полагането на сглобяеми контейнери за съхранение на заразени артефакти от складовата база в Симеоново. Отстранена е авария в електропреносната мрежа (смяна на муфа 10 кв.) на територията на НИМ.

Б. Поддръжка на сградата на НИМ

Извършен е планиран ремонт на цялата парна инсталация на сградата на НИМ като, са подменени радиаторите водните помпи и ел. таблата на инсталацията същата е приведена в работен режим. Изцяло са подменени стъклените оберлихти на последния етаж на сградата на НИМ, подменени са стъклата, положено е и силиконово покритие против течове. Аварийно след образувал се теч от покрива над (Кръгла Зала) е положен пласт течна хидроизолация, както и са отпушени механично воронките за отводняване на покрива. През изминалата година се извърши цялостен ремонт в помещенията на ЦЛКР (лаборатория) на НИМ бяха подменени старите мебели с нови, ремонтирана е входната врата, поправен е окачения таван и е изграден нов стелаж за съхранение на икони. Детският кът е изцяло реновиран преобоядисани са стените и са подменени мебелите с нови. Обособена е нова стая за отдих на пазителките. Обособени и пренесени са два склада на домакинката и на археолозите. Обособени са две нови площи за нуждите на постоянната експозиция на НИМ а именно експозиция (Вълчитрънско съкровище) и (Късна античност), като са отстранени гипсокартонени конструкции и са поставени витрини. Реновирани са складовите помещения на отдел Възраждане и Нова история, както и библиотеката на НИМ. Закупени са сглобяеми контейнери изпозвани за карантинни помещения за нуждите на отдел Фондове при НИМ. Пренесени са две помещения от складова база (Симеоново) до сградата на НИМ.

В. Експозиция и външни събития провели се на територията на НИМ

През 2022г технически бяха обезпечени двадесет и шест събития провели се на територията на НИМ в това число коктейли, семинари и

промоции. Открити са шест временни и една постоянна експозиции: „Златен тракийски нагръдник“, „Вълчитрънско златно съкровище“, „Мистичната сила на малкото цвете“, „Духът на Паисийевата история“, „110 години Балканска война“, „Древни находки нови открития“ и постоянна „Късна античност по Българските земи“.

XIII. ИЗНЕСЕНИ ТЕРИТОРИАЛНИ СТРУКТУРИ

1. БОЯНСКА ЦЪРКВА-ГР. СОФИЯ, КВ. БОЯНА

През настоящата 2022 г. се запази положителната тенденция от миналата година и регистрираме почти 100% ръст в общата посещаемост на изнесена териториална структура „Боянска църква“. Така общият брой регистрирани посетители към 30.11.2022 г. възлиза на 43052 спрямо 23486 души за предходната година, от които 14002 спрямо 12456 български граждани и 29050 спрямо 11030 чужденци за предходната година. Изнесени са 814 тематични беседи на български, английски, испански, руски, френски и арабски език, спрямо 587 такива за предходната година. От статистиката е видно, че е налице значителен ръст на чуждестранните посетители – близо три пъти, което е следствие както от разхлабването на противоепидемичните мерки, така и от оптимизирането на договорите с туристическите агенции. При българските туристи увеличението е много по-малко, но отговаря напълно на общага картина на туристическия поток в България. Значителен ръст на посетителите беше отбелязан през месеците май, юни, август и септември. Наред с увеличаването на посещаемостта, бяха предприети мерки и за оптимизирането на разходите. Финансовият резултат към 10.12.2023 г. е 329846 лв. спрямо 184144 лв. за същия период от предходната година, като регистрираме ръст на приходите от около 80 % за настоящата година.

В изпълнение на поставените през миналата година цели беше разработен проект за създаването на нов сайт на Боянската църква и за иновативно заснемане на стенописите. Проектът е одобрен и финансиран от Национален фонд „Култура“ - KN147SPKN-138 – „Ново лице за Боянската църква“. Финансирането е в размер на 12500 лв. Реализирането на проекта в сътрудничество с Фондация „Балканско наследство“ завърши през настоящата година.

Проектът предвиждаше създаване на иновативен набор от инструменти за дигитален достъп, популяризиране и комуникация на Боянската църква с широката публика, специалистите и местната общност. Въпреки своето значение, този обект на световното културно наследство под закрилата на

ЮНЕСКО и управлението на Националния исторически музей (НИМ) разполагаше с неадаптиран към съвременните нужди и практики уеб сайт (изработен през 2002 г. и неактуализиран оттогава). Преглед на изображенията от Боянска църква в Europeana показва, че те са основно от стари публикации. Подобно дигитално присъствие не позволява паметника с безспорно културно-историческо значение и доказан потенциал да привлича интерес и посетители да бъде представен и комуникиран адекватно с очакванията на публиките и тенденциите през 2022 г. Нещо повече, през последните десетилетия на дълги реставрации и периоди на затваряне е загубил немалко от връзката си с хората и дори за жителите на квартала в съседство той остава чужд и непонятен. Стотиците заглавия от литературата посветена на него рязко контрастираха с дигиталното му присъствие през 2022 г.

Настоящият проект е в отговор на огромната нужда Боянска църква да получи ново дигитално лице и да възстанови връзките си с възможно най-широка публика чрез помощта на съвременните технологии и взаимодействията си с местната общност.

В рамките на проекта беше създадена съвременна интерактивна уеб страница, с виртуални турове, дигитални истории и разкази (storytelling), канали в социалните медии, допълване на колекцията на Europeana от Боянската църква с нови изображения и провеждането на събития за заздравяване на връзките с местната общност: ден на отворените врати за жителите на Бояна, в който всички желаещи да посетят църквата имаха възможност да го направят безплатно, срещу лична карта с адрес в квартала.

В резултат на реализацията на проекта се очаква дигиталното присъствие на Боянската църква и достъпът до нея онлайн да се подобрят и разширят значително, като това привлече нови публики от цял свят. Това ще стимулира не само увеличаването на броя посетители в перспектива, но и научно-изследователския “оборот” и дарителския престиж на паметника в местен и глобален план.

През отчетния период бяха полагани активни грижи за опазването на собствеността, управлението и стопанисването на имуществото на изнесената териториална структура. В резултат на предприетите действия беше обновена голяма част от материалната база в административната сграда, с помощта на дарения под формата на офис обзавеждане.

В условията на извънредната епидемична обстановка беше обърнато специално внимание на гарантирането здравето и безопасността на служителите и

посетителите на Боянската църква. Всички противоепидемични мерки, разпoredени със заповеди на Министъра на здравеопазването и на Директора на НИМ, бяха спазвани стриктно, като контролът се упражняваше от служителите на филиала и охранителите от „Мега секюрити груп“ ЕООД. През периода бяха актуализирани и вътрешните правила за дейността на структурата, редовно бяха провеждани и всички периодични и извънредни инструктажи.

С оглед на нарастващия обществен интерес към Боянска църква бяха положени системни усилия за повишаване на професионалната квалификация на служителите на филиала, като един от екскурзководите освен професионален лиценз, вече е и студент в Магистърска програма „Културен туризъм“ в СУ „Св. Климент Охридски“. С цел още по-квалифицираното и професионално отношение към посетителите, както и за целите на научно-изследователската дейност, библиотеката на филиала беше попълнена с над 20 нови издания, свързани с проблематиката около Боянската църква.

През 2022 г. продължи дигитализацията и систематизирането на документалния и снимков архив на Боянската църква. Създадена бе стриктна номенклатура и опис, които след завършването на дигитализацията, ще предоставят бърз и удобен достъп до целия архив на филиала.

С цел популяризирането на паметника бяха дадени множество интервюта за различни медии, включително БНТ и БНР. Особено важно място сред тях заемат участията в специализирани туристически предавания.

2. ЗЕМЕНСКИ МАНАСТИР - ГР. ЗЕМЕН

През периода от 01.01.2022 г. до 30.11.2022 г. музей „Земенски манастир“ успя да задържи и дори да увеличи броя на посетителите. Преминали са общо 17004 посетители, от които 10266 възрастни, 414 студенти, 1659 ученици, 2918 деца от предучилищна възраст и 1747 посетители със свободен вход. Допълнително, музеят е посетен от общо 195 чужденци (133 възрастни, 18 студенти, 8 ученици, 19 деца и 17 посетители със свободен вход). За този период са изнесени общо 161 беседи.

Приходите към края на месец ноември 2022 г. от билети и сувенири се запазват въпреки инфлацията и са в размер на около 65000 лв. Направените разходи в размер на 4000 лв. са за отопление на дърва за есенно-зимния период 2022/2023, режийни разходи за вода, презареждане на пожарогасители, материали за направа на дървени пейки, ритли за каруца и изолация на ВИК тръби в сервизните помещения.

През годината продължи засиленият интерес към манастира, въпреки сложната икономическа ситуация. Музеят бе посетен от държавници и управленци от най-високо ниво, в т.ч. Президента Румен Радев, министри, журналисти, популярни личности и т. н.

Отзвук в медиите за Земенски манастир имаше в няколко интервюта за телевизии и радиа. Затвърди се позиционирането на музея като популярна и удобна локация за посещение, на около час път от столицата. Гостите на музея не крият възхищението си от църквата „Св. Йоан Богослов“ и стенописите с изключително висока художествена и историческа стойност, както и добре поддържаното дворно пространство. Искат да разберат повече за преданията, сочещи манастира като изключително силно енергийно място. Манастирът беше включен в кампания на Министерството на туризма за популяризиране на туристическите обекти в България.

Направен беше инструктаж на работното място във връзка с Ковид-19 за носене на лични предпазни средства като маски, спазване на засилена лична хигиена и дезинфекция.

При засилен интерес през 2022г. продължи изложбата в помощната сграда на манастира на тема: „Имане без довършване”.

През м. май 2022 г. в двора на музей „Земенски манастир“ се проведе традиционният събор – коливо, организиран от община Земен.

Поддръжка: ежегодни дейности по поддържане на тревните площи, почистване на улици и подмяна на керемиди в помощната сграда на музея. Направа на алпинеуми, засаждане на сезонни цветя, косене, рязане на стари дървета, доставка и прекарване на дърва за огрев през есенно – зимния период на 2022 – 2023г.и поддържане на санитарни възли, галерия и офиси. Направа на 4 бр. пейки за дворната част на музея, реставрация на коларска каруца и изработени 6 бр. кашпи за цветя.

През 2022г. екипът на териториална структура „Земенски манастир” наброява четирима служители /един ръководител структура, двама информатори и един озеленител/.

3. ПАРАХОД „РАДЕЦКИ“ - ГР. КОЗЛОЗУЙ

През първото полугодие усилията на служителите в структурата бяха насочени към подготовката на м/к „Радецки“ за преглед от страна на Дирекция „Речен надзор” – Лом и Изпълнителна Агенция „Морска администрация” – Варна, за подновяване и удължаване на срока на Корабно удостоверение за вътрешно

корабоплаване. Прегледът премина без забележки от страна на контролните органи, което ни позволи и тази година да осъществим над 20 атракционни плавания по р. Дунав – организирани както за свободно желаещи гости и граждани на гр. Козлодуй, така и по повод чествания на събития и професионални празници за различни институции и организации.

Въпреки че тази година интересът към плаванията бе значително по – слаб от миналогодишния, всички служителите на НМ „Параход Радецки“ се надяваме следващата година интересът към плаванията да се завърне с пълна сила.

За успешната и безпроблемна експлоатация на м/к „Радецки“, в началото на летния сезон, бяха осигурени 8 бр. акумулаторни батерии, под формата на дарение от страна на „Монбат“ АД.

С помощ и съдействие от страна на АЕЦ „Козлодуй“ ЕАД се откри и отстрани проблем в дизел генератор №1, като бе ремонтиран диоден блок.

От съществено значение за бъдещата експлоатация на м/к „Радецки“ е подмяната на маслени филтри на главните двигатели, за това на този етап се водят разговори с ТЕРЕМ – Хан Крум, гр. Търговище, за снабдяване и доставка на необходимия модел филтри.

Макар и от първостепенно значение, тези събития по никакъв начин не попречиха на основната дейност на служителите на НМ „Параход Радецки“, а именно посрещане на посетители и ежедневни общокорабни задължения. И тази година музеят бе посетен от над 15 000 души, от различни възрастови групи и националности.

Тъй като през зимните месеци посещаемостта в музея драстично спада, възползвайки се от това, основната ни задача преди настъпването на празниците е да освободим т. нар. Административна сграда, собственост на Община Козлодуй, а също така да подготвим м/к „Радецки“ за зимовка.

XIV. Участие в експертни групи, конкурси на директора на НИМ доц. д-р Бони Петрунова

- Член на съвместната българо –македонска комисия към Министерство на външните работи на Р България
- Член на УС на „Национален инициативен комитет за възстановяване на Голямата Базилика в Плиска“

- Член на Научно жури за провеждане на конкурс за „главен асистент,, за нуждите на ССА към НАИМ при БАН, Заповед №I 505/ 04.05. 2022 г. на НАИМ при БАН.
- Член на Инициативен комитет за отбелязването на 80-ата годишнина от спасяването на българските евреи по време на Втората световна война – Заповед № Р – 237 от 16.11.2022 г. на МС на Р България.
- Член на Национален инициативен комитет за отбелязване на 150-ата годишнина от гибелта на Апостола на свободата Васил Левски – Решение № 902 от 16 ноември 2022 г. на Министерски съвет на Р България
- Член на научно жури за провеждане на защита на дисертацията на Мария Пашова на тема „Сграфито керамика от Североизточна България (XIII – първа половина на XV в.)“ – Заповед № I998/03. 01. 2022 г. на Директора на НАИМ – БАН
- Член на Комисия за изготвяне на становища, оценка и класиране на проекти за ТАП – Заповед № 833/14. 06. 2022 г. на Директора на НАИМ – БАН и във връзка с чл. 7, ал. 4 от Правилата на МК за предоставяне на целево финансиране за ТАП.
- Участие с право на глас, в заседание на ССА със НАИМ при БАН във връзка с обсъждане на дисертационен труд на Мария Пашова на тема „Сграфито керамика от Североизточна България (XIII – първа половина на XV в.)“ - Заповед № I 752/02. 06. 2022 г. на Директора на НАИМ – БАН
- Участие с право на глас, в заседание на Филиала на НАИМ при БАН в Шумен във връзка с обсъждане на хабилитационен труд на Мария Манолова – Войкова на тема: „Византийска керамика от Западното черноморска крайбрежие“ – Заповед № I 867/ 21. 06. 2022, на Директора на НАИМ при БАН.
- Председател на Специализиран експертен съвет за предоставяне статут на национално богатство на движими културни ценности. Заповед РД 09 – 13 32/ 16. 11. 22 на Министъра на културата на Р България.
- Член на научно жури за провеждане на конкурс за заемане на академично длъжност „главен асистент за нуждите на ССА към НАИМ – БАН“ Заповед № I 505/ 04. 05. 2022, на Директора на НАИМ при БАН.

XV. НАГРАДИ

1. Грамота за популяризиране на наследството за Пътуващата изложба „Първите владетели на Европа“ – Годишни награди на в. Стандарт „Чудесата на България“ – 11. 11. 2022 г.

Ръководство на НИМ награждава следните служители за добра работа през 2022 г.:Ирина Станоева, Мариела Инкова, Валентина Задгорска, Михаил Николов, Вили Анестиева, Таня Янакиева, Елена Христова, Ива Стоянова, Незабравка Първанова, Виолина Кирякова.

22 декември 2022 г.

Изготвил:
(проф. д-р Иван Христов, зам. директор)

